

Enteriőr a kiállításról

Péntek Imre

Budaházi - évtizedek

- **Összegzés és visszatekintés a Göcseji Múzeumban**

Mindenképpen jót tesz egy már kialakult, karakterisztikus oeuvre-nek, ha újabb és újabb oldaláról mutatkozik meg, más-más fénytörésben, meglepő nézetben, válogatásban kerül a közönség elé. Megteheti ezt a jó szimatú kurátor, intézményvezető, hisz neki sem mindegy, sikerül-e az érdeklődést újra és újra felkeltenie – akár egy jó nevű művész iránt... S előfordul az is, hogy a művész maga gondoskodik új, tematikus csoportosítások létrehozásáról, amelyek a már elkészült művekről, a köztük lévő „áthatásokról”, összefüggésekről képesek új információkat adni, s ennek az elképzeléseknek keres kiállítóhelyet.

Bizonyára az előbbi is motiválta a kurátort, Kostyál László művészettörténészt, aki az idén januárban a 60. születésnapját ünneplő festőművésznek, Budaházi Tibornak rendezett retrospektív kiállítást a Göcseji Múzeumban. A megnyitót egy régi barát, Novotny Tihamér vállalta, aki régóta figyelemmel kíséri a festőművész pályáját, az 50. születésnapján katalógus tanulmányát írta, majd az 55. évfordulón a zalaegerszegi és szombathelyi kiállítást méltatta.

S lám, az újabb jeles dátum, az újabb számvetés ideje is elérkezett. Az alapos és mély elemzésből, amit ez alkalommal hallhattunk, egy lényeges meg-

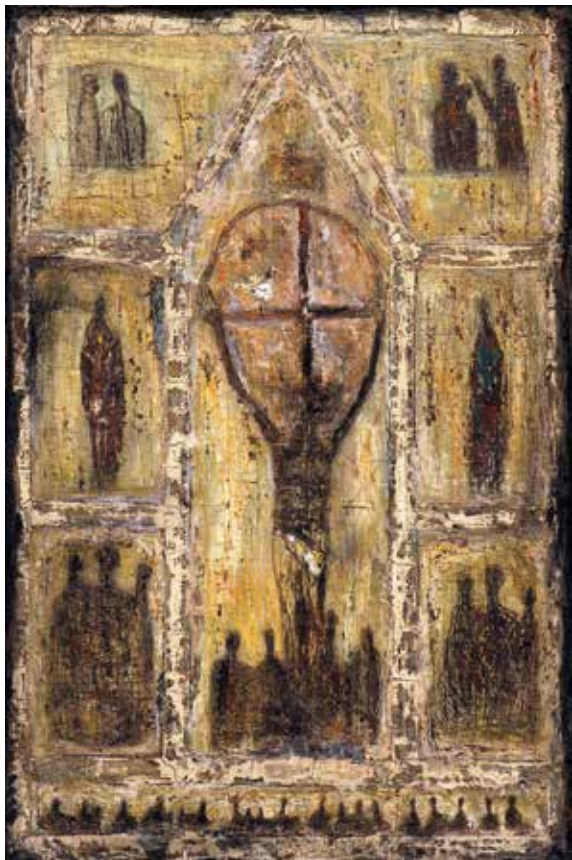

BUDAHÁZI TIBOR: Bicikli - 1976

állapítás: „Budaházi érzi, sejtí, hogy a szimbólumok újjáélesztésére és újraalkotására szüksége van a világnak. El kell ismerni, hogy nagy lelki, szellemi és intellektuális teljesítmény ez a szépség jegyében! Ugyanis: „az Istenbe vetett hit bármilyen privát megvallása, a hit kifejezését szolgáló számtalan jel kizárólag szimbólumokban él. Kommunikálni az Örökkévalóval, kommunikálni az éggel ezek nélkül nem lehetséges.” – idézi Dávid Katalint. A jel-formák virtuóz művészenek tehát csak eszközei az általa nagy fantáziával megalkotott „spirituális kapaszkodók”. De nem csak eszköztára, műfajai is végtelenül változatosak. A sokoldalú művész – aki plasztikákat, elektrografikai műveket, papír-objekteteket is készít – ez úttal első sorban festményeit és grafikáit állította ki. Kiteljesedő oeuvre-jének mintegy esszenciáját.

S szép eredményekről adhatunk hírt, ha visszatekintünk az elmúlt tíz évre, csak a főbb elismeréseket sorolva. A Szekszárdi Festészeti Triennálén az Oktatási és Kulturális Minisztérium Díja, 2008; a kecskeméti Kortárs Keresztény Ikonográfiai Biennále díjai, 2008-2009; a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelep Káplár Miklós-díja 2011, majd az első díjast megillető önálló kiállítás a bősörményi galériában, 2012-ben. Hazai, egerszegi tárlat 2012-ben, a Gönczi Galériában, 2013 elején Győrben, a Dr. Kovács Pál Megyei Könyvtár és Közösségi Térben mutatkozott be, majd októberben a III. Ars Pannonica Nemzetközi Képzőművészeti Biennalé festészeti díját nyerte el. Ezt követte a zalaegerszegi Göcseji Múzeumban a születésnap tárlat, idén január 27-én, mely nem csak egy művészeti esemény volt, hanem bensőséges ünnepség, a város köszöntötte egyik legelismertebb,

BUDAHÁZI TIBOR: Fej

BUDAHÁZI TIBOR: Kereszt II. - 1995

országosan is jegyzett alkotóját. Aki a 80-as években, nem kis kockázatot vállalva, Köszegremetéről, Szatmárból indulva, e pannóniai városban találta meg otthonát, az inspiratív légkört s építette fel műtermét. (A szó fizikai értelmében is.)

Ebben a képanyagban helyet kaptak – némileg nosztalgikus éllel – az egészen korai munkák is. Mint az 1972-es *Nagypeleskei gazdák*, amely az alföldi, karakteres realizmus jegyeit mutatja, vagy a *Szatmári műterem*, amely az első műhely meghittségét és biztonságát sugározza. Számomra egy kedves, emlékeket ébresztő mű, az 1976-os *Bicikli*, hisz' fiatalságunk, a hatvanas-hetvenes évek egyik meghatározó közlekedési eszköze, már-már kultikus tárgya volt. A *Nyár* (1985) az átmenet időszakának jellegzetes alkotása; csupa ragyogó, tobzódó színekavalkád, megáradó életöröm. Még megragadóbb a *Csodálatos világ* (1982), mely az égi és földi káprázatok eufórikus tablója. S aztán egyre

komorabb, sejtelmesebb alakzatok kezdik eluralni Budaházi képi világát. *Falak, Töredékek, Jelek* veszik át helyét a tárgyiasan leképezhető valóságnak. Ezek között feltűnnek vallási szimbólumok, mint a kereszt, de épp úgy jelen van a misztikus háromszög, a mindent látó szem, az „istenszem” e sajátos, változatos – olykor kifejezetten lírai – megfogalmazása.

Budaházi festői kvalitásait azok a művek mutatják leginkább, melyek a pseudo-történelem, a titokzatos, letűnt civilizációk tárgyi –szellemi maradványait jelenítik meg, rendkívül finom, érzéki, sejtető formákban. Ahogy Hann Ferenc, egyik értő kritikus írt róla: „Budaházi piktúrájának kulcsszava az allúzió”. A sejtetés, célzás, utalás. Olykor merev, geometrizáló alakzatokba rendeződik a múlt maradványa, máskor lágy, biomorf formációkat képez, a felvillanó, belülről „szivárgó” fények, rétegzett, áttetsző struktúrák teszik ezeket a

felületeket még izgalmasabbá. Egyébként érdekes: festőnknél megfordul a megszokott helyzet, míg az előtér formációi nagy, foltszerű alakzatokba rendeződnek, addig a háttér rendkívül részletező, aprólékos megdolgozottsággal készül, finom, mikroszerkezetű struktúrákat alkotva. Az opuszokon gyakran megjelenik az a "vízfodorszerű írásfolyam, mely megint csak többértelmű, hisz képalkotó elem", grafikai jellegű, izgalmasan tölti ki a rendelkezésre álló síkot..." (Szintén Hann Ferenc megfigyelése.)

A jelszerű megjelenítés jellemzi kompozíciók újabb fejezetét. Itt már eltűnik a történelmi forrás, a mintázat, a végsőkig vitt, a makro-és mikrovilág szerkezetét jelképező ornamentika válik meghatározóvá. Elvont, univerzális formációkkal találkozunk, végsőkig lecsupaszított, filozófiai tartalmak érzékiesülnek – mintegy végletes kontrasztként. S mind aprólékosabb kidolgozású felületekkel találkozunk, a csónak alakú fejfák hullámzó sorozatokba rendeződnek, hol színesek, hol fekete-fehérek,

a vizuális ritmus vezérli a képalkotó elgondolásait. Szépek és ihletettek a kereszt-formációk, a meglepő sárga színárnyalatokkal. Az egyiptomi kereszt emlékeztet leginkább az emberi alakzatra, s Budaházi az ebben rejtőző lehetőségeket maximálisan kihasználja, több variációban. Az *Alak* sorozat a színdinamika játékaival kápráztat el, míg az aranyfestést is felhasználó művészkönyv-töredék a szakrális tartalmakra utal. Feltűnik a labirintus is, mint a rejtélyek örök szimbóluma. S mindezeket a gondosan, már-már bravúrosan kidolgozott „látványokat” (Isten szeme, négyzet, háromszög) a jellegzetes budaházi írásmező, a kalligrafikus hullámlás veszi körül, sajátos érzéki-gondolati keretként.

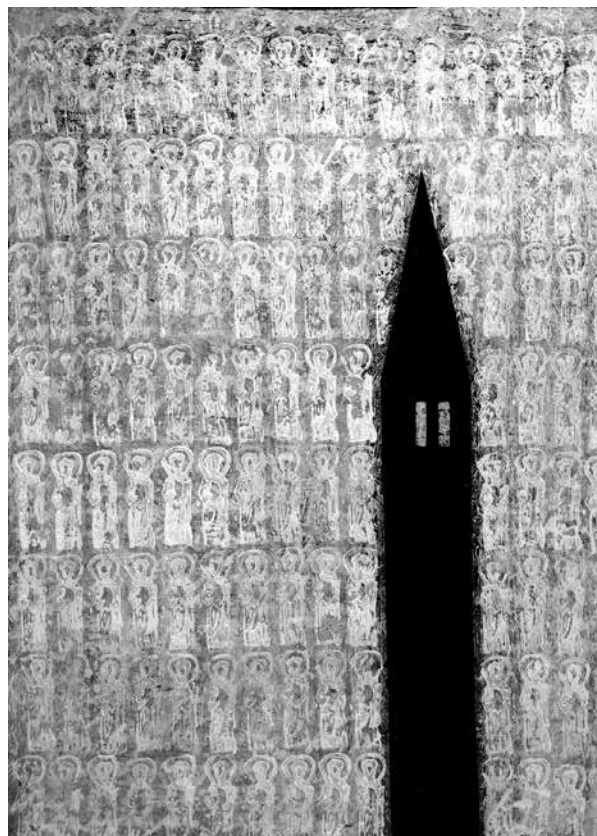
A gyakran feltűnő *Fal*-sorozat darabjai a „határvonalról” is szólnak, *Fal I. II.* a történelmi időbe visz vissza apostol figurájával, lekopott vagy levert freskó-töredékek üzenetét felidézve, a magyar középkor archaikus-vallásos üzenetét fogalmazva meg az utókornak.

BUDAHÁZI TIBOR: Könyv - 2014

BUDAHÁZI TIBOR: Alak - 2011

BUDAHÁZI TIBOR: Fal I. - 2011

Végül elmondható: Budaházinak sikerült az érzéki és gondolati kifejezőmód határán egyensúlyozva, komoly életművet létrehozni, s a hihetetlen tömörséggel, átértelmező erővel jelentkező attribútumok felerősítik a képek spirituális kisugárzását, azt is mondhatnánk: auráját.

De szóljunk plasztikáiról, objektjeiről és a művész-könyv-kompozícióiról is. A már több helyen szereplő „könyvobjekt, Az út”, mely egyik meghatározó elme a kollekciónak, ezúttal is gyönyörködött és meghökkent „átváltásával”. A statikus könyvalakzat – Budaházi beavatkozása következtében – dinamikus forgástestté, levegős plasztikává alakul, megejtő látványossággá. s van egy mélyebb értelmes is. A piros (véres) folyó – mely elválasztja a két, éles lapjaival „kaszáló” könyvcsoportot, akár a szemben álló gondolatok, ideológiák jelképe is lehet. Korunk kibékíthetetlen ellentéteinek metaforája. Véres konfliktusok analógiája. A könnyed könyvlapokra írt betűk, szavak emberek tragikus sorsát hordozzák, s a Petőfi vizionálta „vérfolyamra” választja el a két tábor, a két felet. A könyv – mint „lelet” – továbbra is érdek-

lődése középpontjában áll: a roncsolt, tépelt lapok, könyvimitációk kitarulva adják elő „titkaikat”. Az írásképp vizuális mintázattá, dekoratív, kalligrafikus indázattá válik, igazolva Hegyi Lóránd azon megfigyelését, hogy az „új szubjektivizmus” jellemzője „a képfelület anti-intellektuális, ornamentális felfogása, a dekoratív elemek kihangsúlyozása”. Mi az érdekes Budaházi eljárásában? Az, hogy nem tömegtermelés (tapétaminták, vizuális közhelyek) világához fordul, hanem számára a történelem, az egyszeri, személyes történés szolgáltatja a stilizálható, továbbformálható anyagot, továbbformálható matériát. A múlt maradványához, „beszédese” fragmentumaihoz nyúl, amikor érvényesíti a szeriális játékosságot, a minimalizmus apró, alig észrevehető eltéréseit. Így válik a szatmárcsekei fejfák motívuma könyvlapokon sorjázó variánsokká, szeriális felületté. Hol fekete-fehér, hol színes kavalkád, kaleidoszkóp uralja ezeket kitarulkozó lapokat, mintha a hajdani idők temetői nyílnának meg előttünk. A középkori bibliai ábrázolásból ismerős apostol figura is szeriális sorozatokba rendeződik, a szakrális formációk felé nyitva

utat. De a jelenig érő ez a kulturális metaforákban való gondolkodás, akár a Fekete könyv vagy az üres (fekete lapokból álló) könyv, notesz lapjait tekintjük. Így született a Babits-évforduló „kettős képe”, az *Hommage a Babits*.

De vannak érdekes, egészen új fejlemények is: egyik a narrativitás irányába keresi a tartalmi és a formai megújulás útját, mint a Szent Mihály a mennyei seregek élén (2013), a másik a festőiség, a színek, a színösszeállítás újabb érvényesítése, mint a *Könyv*, amelynek két lapja két karakteres, piros-kék színfolt. A szigorú szerkezet és a véletlenszerűen „odacseppent”, szétcsorgó festékmozgások, elasztikus egyneműségének érvényesítése. Én úgy vélem, mindkettőnek van létjogosultsága, és logikusan illeszkedik Budaházi évtizedek alatt kiküzdött, az anyag szerkezetét, törvényeit tisztelő és a szellemi mozgásokat rögzítő, feltáró, rekonstruáló szemléletéhez.

Hegy Lóránd írt egyszer a kelet-európai avantgárd szelíd, (ön)ironikus lázadásáról, mely ugyanakkor következetes és makacs. Hasonlóan mondhatjuk, csendes, szelíd avantgárd, amivel a hatvan éves művész szembesít bennünket. A csábítások és csalódások sem térítették el választott szenvedélyétől. Budaházi lapjain a drasztikum átpoetizálódik finom, talányos jelmezővé, melyeken az apokalipszis lovasai, a bibliai szörnyek, vagy János jelenései szeriális kompozíciókká, emblematikus formaelemekké alakulnak. Ám a játékosnak tűnő dekorativitás mögött ott lüktet a tragédia, felsejlenek a sötét, fenyegető árnyak, ahogy érzékelhető az égi szférák arany „fedezete” is: a mindent látó szem ítéletében megnyugvó örök (gyermeki) bizalom. Ami kiapadhatatlan éltetője, forrása ennek nyughatatlan, spiritualitástól ihletett művészetnek.

Kiállítási enteriőr a Göcsej múzeumban

